

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD
 K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Političko opredjeljivanje*)

Piše dr. Aleksandar Licht.

VI.

U Bosni i Hercegovini Židovi su pretežnim dijelom (Sefardi) starosjedioci kao i u Srbiji i u Dalmaciji.

O političkom životu u njih se jedva može govoriti. Pučanstvo Bosne i Hercegovine dva su režima, jedan za drugim podržavala u potpunoj nepolitičnosti. U tome je udes toga pučanstva istovjetan s udesom pučanstva u Južnoj Srbiji. Turski režim bio je autokratski u Bosni i Hercegovini, a i režim Austro-Ugarske bio je autokratski u Bosni i Hercegovini — ne samo do aneksije, iza koje je Bosna i Hercegovina dobila svoj sabor, bez malne ikakve autonomije. Saradnja je dakle naroda u smislu ustavne države bila posve isključena i sve do Ujedinjenja može se reći, da ni u kojoj zemlji Evrope nije bio narod manje nosilac suvereniteta nego u Bosni i Hercegovini. Jaka se nacijska svijest mogla da razvije samo u Srba, jer su oni imali jasan cilj pred očima, ujedinjenje s braćom u državi srpskoj.

Ono, što je Ujedinjenje zateklo u Bosni i Hercegovini, bio je u glavnome — po državi konstruirani, da tako kažem »teološki nacionalizam«. One trošne kulisice u Sarajevu, koje su imale da izazivaju iluziju parlamentarizma, bile su u istinu izazov svim svijesnim nacijskim težnjama. Po konfesijama i po konfesijskom ključu birali su se poslanici. I ja mislim, da su se u to pored muslimana najbolje našli Židovi. Jedni i drugi nijesu imali ni sjenke parlamentarne tradicije, tradicije političke aktivnosti. U Židova, pored toga, nije se imala zašto i kada da aktivira ma kakva revolucionarna volja u iredentističkome pravcu (u ostalom o toj »iredenti«, koju danas mnogi političari otkriše da su je oduvijek gajili, dalo bi se govoriti mnogo. Princip i Čabrinović, da su živi, čudom bi se čudili tim iredentistima s velekrstima austrijskih ordena). Ali neka i osmanlijski i austro-ugarski režim nije dao mogućnosti za razmah nacijsko političkog gibanja i svijesti: Židovi su starosjedioci u Bosni i Hercegovini bili duboko ukorijenjeni u svome nacijsstvu. S polja ono je imalo vid naskroz religijski; u Sefarda samih nije sve do cionizma bila izdjelana jedna jasna nacijska svijest, ali oni su emocijono bili samo Židovi, društveno i jezično jedna zasebna jedinica, koja se jasno obilježavala takovom, i u kojoj je bilo suviše iskonski jako njihovo židovstvo, a da bi

nastala ma kakva mogućnost asimilatornih težnja, koja se tek u novije doba ponešto očituju u izvjesnome uzanome krugu intelektualaca s političkim ambicijama, ali, za sad, bez vidna uspjeha. Židovi u Bosni patrijarhalno su lojalan elemenat. Oni su umjeli otmenom rezervom da ne ulaze u nacijska i stranačka gloženja i mržnje, koje jedva gdje poprimaju tako šovenski ružne forme kao u Bosni i Hercegovini. Njihova će prirodjena otmenost, nadam se, omesti nastojanja pojedinih lica, koja bi za volju svojih ličnih ambicija htjela da zavedu u vrtlog nacijskih mržnja pod vidom partijskih borbi.

VII.

Južna Srbija mogla bi se u izvjesnom smislu i to lošem, nazvati »kolonijom« naše države. Ne po tome, što se onamo naseljuju koloniste iz drugih krajeva, u kojima vlada relativna oskudica tla, podobnog za težadbu, već po upravnome aparatu, ratu, koji se onamo, gotovo bih rekao — deportirao. Živši u jeseni 1921. godine ondje mjesec i po, mogao sam da upoznam tek jedan segment tamošnjih prilika i da saznam opće prilike više po čuvenju, no po čuvenju od samih Srba širokogrudnih i besprikornih čudoredno visokih karaktera. Uprava je velikim dijelom nada sve loša, iskvarena; ona se ondje bani kao gospodarica nad udesom građana i često se vidja, da pri tome pušta s vida čak i nacijsko-srpske interese, a redovno državne. Državni interesi traži, da se u novopriopjenim krajevima prije svega stvori atmosfera povjerenja i dobre intencije vlasti i u njezinu volju da sve državljane tretira jednako i pravedno; napokon da uzdrži vjeru u lično poštenje onih predstavnika vlasti, koji bi morali uvijek imati u vidu, da su u tim krajevima, toliko zapuštenim od Turaka, u tome pučanstvu nekad toliko podložnome i ekonomski i u pogledu bezbjednosti begovima, agama, pašama, nosioci jedne misije demokratske jednakosti i misije pridizanja toga naroda na stepene više civilizacije, jednakosti i veće bezbjednosti. Svega toga nema; ako je koji upravnik lično besprikoran i prožet najljepšim intencijama (a ja sam upoznao i takovih), činovnički aparat, koji mu je bio podređen, onemogućio je provedbu kakih intencija.

Ako je to pogubno ondje, gdje nacijska svijest i pored moralno loše uprave afirmira državu jače no predstavnici vlasti, naime i svojom krvlju, koliko je to pogubnije ondje, gdje razvite nacijske svijesti nema, već vlada i u slavenskome pučanstvu jedna neopredjeljenost, koja videći u upravicima oličenu državu, naginje lako »bugaraštvu«; vodi do očiju-

kanja sa susjednim državama, i stvara konačno i jatake arnautskim ili bugarskim pljačkašima. Koliko je slučajeva ondje gdje organi policije, pored svih odredbi o agrarnoj reformi, prijateljuju preintimno s posjednicima velikih čiflika, onim istim begovima i agama, koji su nekad gonili raju u brdine i na rad za se, a koji i sad sjede besposlice i snivaju o minulim danima. Je li čudo, da se Makedonac tad pita: pa što se upravo promijenilo? ...

U tome kraju žive u većim gradovima oveća naselja naše braće. Bitolj i Skoplje možda su najveće židovske općine u našoj kraljevini. Oni su ondje starosjedioci onamo od kraja XV. i početka XVI. vijeka. Njihova istorija nije napisana, a vrijedno bi bilo, da se približeži. Živjeli su mirno, mirnije no u mnogim državama ostale Evrope. Političkih pretenzija niti su imali niti su mogli imati u despotskom osmanlijskom carstvu. No nije se diralo u njihov nacijski život. Sredinom XIX vijeka Alliance Israelit Universelle, služeći intencijama Franceske, osnivala im je osnovne škole, u kojima su naučili francuski, kojim pored španskoga, većinom govore. U istinu oduvijek lojalni državljani, oni su i danas jedan apsolutno neosporivo lojalan elemenat naše države. Pored sve konzervativnosti ipak prijatelji progressa civilizacije, oni nemaju ni za čime da žale i nikuda da teže iz ove države. I ako se bar ovdje, lojalno postupalo kod opcija, oni stalno nijesu optirali nikud izvan ove države. Jedan elemenat, kakovog može samo da sebi želi svaka država, čiji kormilari nijesu zaslijepljeni nacijskim šovinstvom i ksenofobijom. Nema s državnog ni narodnosnog gledišta, nikakve osnove ni razloga, da im se spočitne nacijska zasebnost i treba da se respektuje kao njima najdragocjenija baština od mnogo vijekova ovamo. Pa ipak i ovaj naš elemenat ondje pati ne samo od općih prilika već i od antisemitizma. Ovi su Židovi zaplahirani, povučeni u se, u čekanju doba sa širim i čovječanskijim pogledima no što je današnje. O njima jedva da se što čuje; ne stavljaju, u svojoj nesigurnosti, nikakvih postulata, ne »uznemiruju« ničim državnu vlast, i pored onih »Velikih Srba«, koji onamo podjoše s pruskim metodama i orijentaliskim moralom. I, izuzevši cionizam, nikoja druga židovska instancija kao da ne vodi pravo računa o toj našoj nacijski toliko važnoj i svijesnoj braći, koja posjeduju toliko miran i otmen prirodan nacijski ponos, onaj poznati ponos naših predaka, koji su s čudorednim prezirom mogli da prezru inferiorni prezir svojih neprijatelja. Koje li tužne slike, da ovakav elemenat s izgrađenom prirodnom samosvijesti ne smije da se po svome htijenju opredjeljuje, ne-

*) Vidi br. 47, 54 i 55 iz godine 1922.

»Židova«.

go se svrstava u ostalu masu, koja mora da da svoj glas, i pored tajnih izbora, po odredbama policijskih organa!

Šekel 5683

»Daj mi čvrstu točku, na kojoj da stojim, i maknut ću cijeli svijet.«

Maknuti cijeli svijet i dati nečemu novome egzistenciju, je namjera i zadatak Cijonističke Organizacije. Tko hoće javnim pravom priznati domaju židovskoga naroda u Palestini, taj prekida sa duboko ukorjenjenim pojmovima, s udobnim nazoranjem, da se ne može ništa više promjeniti na propadanju i raspadanju židovske zajednice i židovstva, taj dolazi u najveću protimbu prema umornoj rezignaciji prošloga vijeka time, što naglašuje prastaro životno pravo i novu životnu volju židovskoga naroda i njegovo pravo na nikad ne zaboravljenu domovinu.

Danas, gdje je cionizam postao realnim faktorom moći u svjetskoj politici, gdje narodi i prvi državnici mora da zauzmu prema njemu stajalište, danas jedva da smo sebi svijesni onoga, kako je jednoć jednog Teodora Herzla prodno osjećaj, da se upušta u borbu protiv svijeta apatije, predrasude, nerazumjevanja i zlobe, kad se stavio na čelo pokreta.

Na temelju postiglih rezultata naučili smo se na to, da hladnokrvno gledamo, kako Cijonistička Organizacija u sadašnjosti zna da pod najtežim prilikama nadje puta od židovstva galuta, koje vene, k novoj zdravoj egzistenciji u Erec Jisraelu. Ova hladnokrvnost, koju pokazuju mnogi cioniste kao posmatrači kod diplomatskih borba vodstva, kod napora naših pionira rada u Palestini, mogla bi se shvatiti kao znak samopouzdanja i nutarnje snage, da često nije tek izražaj udobnosti, tromosti misli, oslabljenog političkog i nacionalnog osjećanja, premda sadašnjost traži sasvim drugo, mnogo aktivnije stajalište od svakoga našega sunarodnjaka.

Jer u istinu, od vremena, kad je Herzl djelovao, nije zadaća cionističkog pokreta postala manjom, a otpori i opasnosti u vlastitom židovskom krugu kao i u nežidovskom svijetu zadobile su tim čvr-

šću formu, što se jače ispoljilo organizovano cionističko htijenje.

Da se ne samo probudjuje volja naroda, koji je već vijekovima razasut, smrvljen i smalaksan, koji već davno ne poznaje svoju vlastitu vrednotu i snagu, već da ga se ujedno koncentriše na veliki politički cilj, na vanredno kulturno i kolonizacijono djelo uz velike poteškoće, traži se velika mjera moralne ali i materijalne snage. Raspolaze li Cijonistička Organizacija sigurno s takim fondom energija, tad stoji na čvrstoj točki, s koje može da makne svijet zavisti i neshvaćanja.

Snaga Cijonističke Organizacije i njenog vodstva, koje u neumornom radu sred teških internacionalnih kriza brani političke tekovine zadnjih godina protiv svakoga pokušaja umanjavanja i razvodnjenja i brižno izgradjuje širu bazu za praktično stvaranje, a ujedno provadja to praktičko djelo organizovanja i finansiranja u Palestini velikodušnim i dobro promišljenim odredbama, sastoji u tome, da je sebi potpunoma svijesna, da je nositeljica bezuvjetnog povjerenja židovskih narodnih masa.

Ako je u Keren Hajesodu našla izražaja volja naroda za nacionalno gospodarsku podlogu domaje u Palestini, očituje li se u Keren Kajemet Lej Israelu uvjerenje naroda o potrebi sticanja zemljišta u velikom stilu za naše naseobine, tad je šekel simbol ujedinjenja naroda po cionističkoj ideji, ispovjest vjernosti k našem pokretu.

Tko daje šekel, taj hoće da ga se pribroji onim Židovima, koji žele narodnu obnovu u Palestini i Palestini; tko daje šekel taj jača i proširuje moralno i materijalno fundamenat, na kojem se izgradjuje nutarnje i vanjsko političko djelovanje kao i organizatorno praktički rad cionističke Egzekutive.

Šekelska potvrda, koju svake godine dobije onaj, koji je platio šekel, je izvadak iz narodnih matica židovskoga naroda, svjedodžba o pripadnosti k članstvu cionističke svjetske organizacije, ali i ujedno i potvrda, da smo ispunili našu najjednostavniju dužnost, koja se sama od sebe razumije, prema organizaciji. U

šekelu se na vrlo podesan način spaja pučki popis, statistika cionista sa namaknućem finansijskih potreba organizacije.

Jer šekel po svome biću nije samo članarinski doprinos, već i dokumenat nacionalnog, cionističkog priznanja, stoga se njegova visina uvijek određuje u valutama pojedinih zemalja tako, da ga može svaki za sebe i za članove svoje obitelji platiti bez velikih žrtava.

Cijonistička Egzekutiva, vodi danas, nakon što je godišnja konferencija u Karlovim Varima odobrila njezinu politiku, agende »Jewish Agency-a«, međunarodnog organa židovskoga naroda za Palestinu. Stoga ona treba povjerenja i saradnju svih Židova, a u prvom redu svih cionista. Više no ikad prije ispituje se i pita se danas vodstvo, koliko ono zastupa Židova i koliko je Židova pripravno da stalno saradjuje na izgradnji Palestine. Odgovor na to pitanje neka bude svim onima, koji danas stavljaju to pitanje i koji kao političari i realni ljudi s pravom tako pitaju, rezultat šekelske akcije. Kao svake godine, tako će i u godini 5683. broj šekalim ponovno potvrditi činjenicu, da je cionistička organizacija čvrsto, jako i sigurno usidrena u židovskome narodu.

Keren Hajesod

Amerikanski Keren Hajesod za Palestinu.

Amerikanski Keren Hajesod doznačio je u zadnja tri mjeseca Palestini 259.490.54 funti šterlinga. Premda je ta svota vrlo povoljna ipak se mora ustanoviti, da je amerikanski Keren Hajesod u novembru tek jedan dio uslanovljenoga minimuma doznačio u Palestinu, jer mnogi nijesu udovoljili svojoj platežnoj obvezi. Organizatorni izdaci u Palestini znatno su sniženi tako te je Cijonistička Egzekutiva odпустиhla u roku od 5 mjeseci 20 činovnika i time postigla uštedu od 400 funti mjesečno.

Bukareštanska Bne Brit loža za Keren Hajesod. Bukareštanska Bne Brit loža »Lumika« zaključila je, da iz svojih fondova daruje 100 hiljada Leja za Keren Hajesod. Osnovat će se posebne komisije, da se predobiju članovi lože za Keren Hajesod. To je prvi put da ovakova institucija u Rumunjskoj daje za Keren Hajesod.

Feuilleton

HERZLOVA AUDIJENCIJA KOD WILHELMA II. U JERUZALIMU.

Iz drugoga sveska »Dnevnika Teodora Herzla«.

U 1 sat 8 minuta.

Već smo se povratili sa audijencije.

Taj će kratki prijem biti ušćuvan za vječna vremena u povjesti Židova, i nije nemoguće da će imati istorijskih posljedica.

Ali kako su smiješni detalji cijeloga događaja.

Oko pol 12 sati bili smo gotovi s našim sumarnim ručkom. Dazio sam na najveću dijelu moje gospode, da mi ostanu u dobroj formi.

U 12 sati bili smo svi obučeni. Bodenheimer imao je groteskni cilindar i preširoke manšete, iz kojih su provirili rukavi košulje. U zadnji čas morali su mu se naći druge manšete.

Prvi put zalako sam svoj neznačni medžije orden.

Broma nisam dao da se uzima — kao što je Marcou Baruch u Bazelu rekao: je ne le voulais pas pour l'histoire.

»Et j'avais raison!

U podnevnoj žegi i bijelom prahu odvezli smo se do šatora. Nekoliko Židova na ulicama gledalo je, kad smo se provezli.

Pred ogradama šatora krmale su turske straže, prije no što su pustili Schnirera i mene unutra. Zatim je došao podnarednik, koji nas je propustio.

U zatvorenom prostoru došao nam je u susret grof Kessel u kolonijalnoj uniformi i upulio nas u šator za čekanje. Tu smo stajali kojih 10 časaka i razgledali mali salon sa šarenim sagovima i namještajem.

Iza toga zvali su nas u carski šator. Car stajao je u sivoj kolonijalnoj uniformi, kaci-gom na glavi, sredjim rukavicama i — čudnovalo-jahaćim bićem u ruci i čekao nas. Nekoliko koraka pred ulazom zastao sam i nasklonio se. Car mi je pri ulazu vrlo srdačno pružio ruku. Nešto postrance stajao je Bülow u nešto zaprašenom sako odijelu i držao u ruci moj ispravljeni nacrt.

Ostala gospoda stupila su za mnom u šator. Diteo sam, smijem li gospodu da predstavim, on je kimnuo, a ja sam na to predstavio gospodu. Kod spominjanja svakoga imena stavio je ruku na obod kacige.

Zatim sam na pogled, koji sam izmjenio s Bülowom, uzeo moj papir i čitao, s početka tiho i s vibrijajućim glasom, pomalo tres a mon aise. Od vremena na vrijeme dignuo sam pogled i gledao u njegove oči, koje je čvrsto na mene upravio.

Nakon što sam završio, rekao je.

Rekao je od prilike slijedeće:

»Zahvaljujem Vam za Vaše obavijesti, koje su me vrlo interesirale. Stvar treba još dubljega studija i daljnjih razgovora«. Zatim je prešao na promatranje današnje kolonizacije. »Zemlja treba prije svega vode i hlada«. Upolnrijebio je nekoliko poljoprivrednih i šumsko tehničkih izraza. Njegova su ga opažanja uostalom poučila, da se zemlja daje kultivirati. »Naseobine, što sam ih vidio, njemačke kao i one Vaših zemljaka, mogu da služe kao uzori za to, što se daje napraviti iz zemlje. Zemlja ima mjesta za

Stanje Keren Hajesoda u Rumunjskoj. Keren Hajesodska akcija u Rumunjskoj, koju je poveo dr. Goldstein, postigla je lijepih uspjeha. Dr. Goldstein propulovao je gotovo svu staru Rumunjsku i dočekan je svagdje velikim oduševljenjem. Na oprosnom banketu u počast dra. Goldsteina izvjesio je predsjednik rumunjske federacije Bernhard, da je u samom Bukareštu potpisano obveznica u visini od 5 milijuna Leja i da je u gotovome uplaćeno 3 i pol milijuna. Keren Hajesodska akcija nastavit će se do početka 1923. godine. Dr. Goldstein imao je i prilike da govori na konferenciji židovskih općina i rabina u Bukareštu, te je u svome govoru dao kratak pregled ekonomskog i socijalnog problema židovskog pitanja u sadašnjosti i o političkom položaju cionizma u savezu s Palestinom, a zatim se opširno bavio pitanjem Keren Hajesoda, kao jedinog sredstva za obnovu Palestine. Na koncu apelirao je na zastupnike rumunjskog židovstva, da najenergičnije podupiru Keren Hajesod. Govor dra. Goldsteina primljen je velikim oduševljenjem.

Sefardski Židovi i Keren Hajesod. Propagandno putovanje dra. Bencijona za Keren Hajesod u zemljama blizoga Istoka imalo je vrlo dobar uspjeh. Sve sefardske općine na Orijentu izjavile su svoju simpatiju za institucije Keren Hajesoda i preuzeli su dužnost da samostalno vode rad za Keren Hajesod. Jedan Židov osnovao je legat za Keren Hajesod u visini od 50.000 sunti.

Keren Hajesodska akcija u Americi. Glavni ured Keren Hajesoda iz Amerike izvješćuje, da je u zadnjem tjednu novembra uplaćeno u gotovom 44.807 dolara ili dosad sveukupno 2.451.673.50. Nova velika kampanja moći će započeti svom intenzivnošću tek u februaru 1923. Dr. Ruppin je u Newyorškom »Timesu« objavio cijeli niz članaka o Palestini i priredjuje sad novu seriju članaka s ilustracijama. Dr. Ruppin koji je pregovarao s mnogim utjecajnim židovskim grupama i židovskim trgovcima očekuje se sad u Bostonu, a odande poći će u Kanadu. Koncem mjeseca bit će u Bufalu, Pittsburgu i Chicago. Prisutnost dra. Levina u Chicagu iskorisćena je te su održane mnoge skupštine i očekuju se povoljni rezultati.

Iz židovskog svijeta

Institut za židovsku samopomoć. Amerikanski Joint Distribution Committee promijenio je svoj dosadašnji radni sistem i ne dijeli više potpore, već se u Americi namaknuli iznosi upotrebljavaju za produktivne svrhe, a prije svega za obnovu razorenih i podupiranje gospodarsko slabih židovskih egzistencija. U okviru toga programa je bečka ured Jointa u zajednici s jednim bečkim komiteom osnovao zajmovnu zadrugu za maloobrtnike i male trgovce. Zadruga dat će jeftine zajmove uz povoljne platežne uvjete. Ova uredba ima da dađe mogućnosti maloobrtnicima, zanatlijama i malim trgovcima da se etabliraju, da urede svoje radione, i da im namakne pogonski kapital. Ali i židovski liječnici, inženjiri i pravnici, koji hoće da si stvore egzistenciju, naći će pomoć zadruge. Joint komite, komu bečko židovstvo ima mnogo da zahvali, doprimio je ponovno dokaz svoje velikodušnosti a ujedno i njegova shvaćanja gospodarskih potreba širokih židovskih masa. Zadruga je već konstituirana te je na prvoj glavnoj skupštini izabrano ovo ravnateljstvo: Nadrabini dr. Hajes, burzovni vijećnik Glück, odvjetnik dr. Siegfried Kantor, Jakob Merz, bankar Merer, Oskar Rosner, nadinž. Robert Stricker i Feivel Türkel, a u nadzorno vijeće: direktor Wuer, Dr. Jakob Ehrlich, direktor Julius Eppler, direktor David Lessing. Visina dionica ustanovljena je sa 100.000 njemačko-austrijskih kruna.

Konferencija centralnog odbora Agudas Jisroela. U Bresslau vijećao je od 26.—28. decembra centralni odbor Agudas Jisroela, kojemu je pribivalo 60 delegata. Od zaključaka ističu izvješća proširenje Egzekutive, čija centrala ostaje u Beču. Nadalje, da se pripremi saziv Knesija Gedola. Saziv velike ove skupštine vezan je na preduvjet, da se dionde stvori rabinsko vijeće od velikih učenjaka, koje bi dobilo autoritativni karakter. Naravno, da se je vijeće bavilo i pitanjem židovskog svjetskog kongresa te je stvoren ovaj zaključak:

»Agudas Jisroel« smatra se obvezatnim, da prije svega ujedini sile ortodoksije za Knesija Gedola. Nakon ove velike skupštine pripravna je Agudas da zatraži votum rabinskog vijeća, pod kojim uvjetima bi mogla da sudjeluje na svjetskoj kon-

ferenciji organizacija, koje su interesovane na gospodarskom radu u Palestini«.

Dok se tako zaključkom izbjegava direktnoj odluci u kongresnom pitanju, konstatuje izvješće, da je jednodušno naziranje zastupnika, da neizmijerna vjerska opasnost, koju bi moglo značiti za tradicionalno židovstvo kongres, koji bi proizlazio iz općih izbora, onemogućuje Agudi sudjelovanje na takovom kongresu. Napadno je protuslovlje između zaključka i motivacije, pa će Aguda morati da zauzme jasno stajalište tim više, što u poljskim i zapadnim krugovima Agude sve više prodire spoznaja o potrebi saziva svjetskog židovskog kongresa.

U pitanju Jewish Agency-a konferencija je ponovno prosvjedovala protiv odluke Engleske, koja je cionističkoj organizaciji povjerila tu funkciju. Aguda bila bi pripravna da šalje zastupnike u Jewish Agency, kad bi engleska vlada ukinula monopolni položaj cionističke organizacije i kad bi se pružalo jamstvo za to, da ne će biti majorizirani u pitanjima, koja zastupnici Agudasa označuju kao vjerska.

Inače je izvještaj vrlo slab i ne pruža nikakovu sliku o radu Agudas. Političko djelovanje ograničilo se na intervencije kod engleskog ministarstva za kolonije, kod sir Herberta Samuela i Lige Naroda, da se spriječi odluka o Jewish Agency-a u cionističkom smislu. Konkretno je u izvještaju samo kupnja zemljišta kraj Jafe i osnutak društva za gradnju stanova s kapitalom od 15.000 funti. Inače izvještaj donosi djelovanje na karitativnom polju.

Borba protiv naredbe saskog ministarstva prosvjete o školskoj dužnosti na blagdanima. Kako je poznato izdao je saski ministar za prosvjetu naredbu o dužnosti posjeta škole i rada u školi na blagdanima drugih vjeroispovjesti no državne, što je imalo za posljedicu, da su mnogi židovski učenici radi izostajanja na visokim blagdanima bili kažnjeni. Tom će se stvari doskora baviti njemački parlament.

U sjednici predsjedništva berlinske židovske općine prihvaćen je predlog židovske narodne stranke, da se potakne vladu,

sve. Stvorite samo vodu i hlad. Ali i urodjenome pučanstvu, mogu radovi kolonija da služe uzorom, koji podstrekava. Vaš pokret, koji tačno poznajem, sadržava zdravu misao«.

Uvjeravao nas je još o njegovom stalnom interesu, a čime je ispunio ostalih pet ili šesti časaka njegova odgovora, toga se više ne sjećam.

Nakon što je svršio svoj oficijelan odgovor pružio mi je ruku, ali me još nije otpustio, već me je povukao u razgovor s Bülowom: »Gospodina Bülowa sigurno poznajete?«

I te kako sam ga poznavao! Bülow, koji je čitao cijeli moj govor u brouillonu i pratio svaku riječ kažiprstom, slatko se nasmiješio. Govorili smo o putu.

Car je rekao: »Dobili smo upravo najveću vrućinu. Onog dana, kad smo se vidili, bilo je baš najgore. Kod Ramle-a mjerili smo temperaturu. 31 stupanj u sjeni, 41 stupanj u suncu«.

Bülow rekao je slatko: »Kako je Njegovo Veličanstvo imalo milost da kaže, voda je

najvažnija stvar. Gospodin Herzl bolje će znati, što kaže grčki pjesnik:

»Ἄριστον μὲν ἕδωκ'«

»To možemo donijeti zemlji. Stajati će milijarde, ali će i donijeti milijarde«.

»No, novaca imadete dosta« poviče živijalno car udarivši se bičem po čizmama. »Više novaca nego mi svi«.

Bülow abondant dans ce sens: »Da, novac, koji nama pravi toliko poteškoća, imadete Vi u obilju«.

Podsjetio sam na to, što bi se sve dalo učiniti sa snagom vode Jordana, i povukao Seidenera kao inženjera u razgovor. Seidener govorio je o branama u dolinama. Car se rado u to upuštao i razvio dalje tu misao. Zatim je prešao na zdrav. prilike, očne bolesti itd., koje se javljaju naročito za vrijeme žetve, a ja sam povukao u razgovor Schnirera, koji je o tome govorio.

Mogao sam još dodati, kako sebi zamišljam, da predam stari grad dobrotvornim zavodima, da se uredi i izgradi novi Jeruzalim, koji bi se mogao vidjeti s Maslinog brda, kao Rim s Gianicola.

Wolffsohna i Bodenheimera nisam mogao privući, jer je car završio audijenciju pruživ mi još jednom ruku.

Pošao sam napred, i pogledao još jednom postrance nafrag. Car stajao je u profilu obrnut prema Bülowu i govorio je s njime i izgledao je, kao da si hoće dati contenance.

Grof Kessel pitao je, kad smo pošli: »Audijencija već dovršena?« Bio je manje ljubazan no u Carigradu, prema čemu sam zaključio, da naše akcije ne stoje tako dobro.

Pri odlasku rekao sam Schnireru: Il n'a dit ni oui ni non«.

Nijesu nas opet htjeli da puste napolje kod ograde. Ali vani stajao je tajni policista i navodni cionista Mendel Krämer, koji nas prati od Jafe — čini mi se po nalogu turske vlade — i dao otvoriti vrata.

★

Nije rekao ni da ni ne. Očito je ovdje bilo mnogo toga po srijedi. Na brouillonu, koji sam dobio povraćen, stajalo je straga s olovkom: »Tewfik Paša, Grand Hotel«. Propitao sam se, da li je to ministar inostranih djela? Da.

da djeluje na sasku vladu da povuče tu naredbu. Nadalje je zaključeno da se stenografski protokol te sjednice radi informacijom dostavi svim članovima parlamenta.

Antisemitizam u Beču. Na zadnjoj sjednici bečkog gradskog zastupstva govorio je cionistički zastupnik dr. Plaschkes. Bez obzira na buru, koja se podigla s lijeva i desna protiv njegovih razlaganja, istakao je, koliko su šteta nanijeli kršćanski socijalisti i njemačko nacionalci Austriji skandalima na univerzi, kao i antisemitizmom socijalno demokratske stranke koja uskraćuje Židovima prijem u zavičajnost grada Beča.

Jednakopravnost židovskog novinstva u Poljskoj. Novi ministar vanjskih posala Skrzinsky je prije nekoliko dana prvi put pozvao u ministarstvo na konferenciju novinara zastupnike židovskih novina i time pobudio negodovanje antisemitskog novinstva. »Gazetta Waršavska« predbacuje ministru, da je protivnik narodne države i da je pristaša nacionalističke države, te traži najenergičniju borbu protiv takovih tendencija.

Njemački pjesnici o mržnji prema Židovima. »C. V. Zeitung« objelodanjuje mišljenje znamenitijih njemačkih pjesnika o njemačkom antisemitizmu, iz kojih vidimo ovo:

Herman Hesse nedavno je u časopisu »Vivos voco« odlučno ustao protiv antisemitske struje. Slično piše i Heinrich Mann: »Hajka protiv Židova, koja se sad poduzima protiv Židova je, kako svaki zna, samo manevar vrlo smione drskosti, kojim se bave oni ljudi, koji najviše nose odgovornost za današnje patnje Njemačke. U »Neue Rundschau« završuje njemački epičar Stehr svoje razmatranje o Walter Rathenau ovako: »Rathenau nije ubijen kao demokratski političar, usmrćen je samo Židov, a time je usmrćen najodvažniji njemački muž. Neka jednom obamre ta stara sramota, antisemitizam u Njemačkoj, jer je inače svaki korak k ozdravljenju samo još veći zapletaj a konač brutalna borba svih protiv svih.«

Herbert Eulenberg piše: »Mržnja protiv Židova je svagdje ogavna i zla. Naročito kod nas u Njemačkoj. Ja lično kao umjetnik moram priznati, da bih bez Židova u Njemačkoj davno umro od gladi.«

U vrlo oštroj formi osudjuju antisemitizam Bernhard Kellermann i Bruno Wille te filozof Graf Kayserling.

Hebrejski odgojni zavodi u Litavskoj. Prema izvješću na konferenciji Tarbuta u Kovnu podredjene su Tarbut-organizaciji 2 srednje i 99 pučkih škola s 282 razreda i 5360 učenika. U zadnjoj godini otvoreno je 16 novih škola.

Iz cionističkog svijeta i Palestine

Druga godišnja konferencija Economic Board for Palestine. U Londonu održala se druga godišnja konferencija Economic Board for Palestine, na kojoj je prema izvještaju »Timesa« predsjednik Alfred Mond među ostalim ovo rekao: Razvoj Palestine u velike je bio spriječen odveć dugim zatezanjem ratifikacije mandata. Sad nakon ratifikacije uvjereni smo, da se britska palestinska politika ni u čemu

ne će mijenjati. Nada se, da će ljudi, koji hoće da investiraju svoj novac u Palestinu ostvariti svoju nakanu i pri tome i reusirati. Ova preduzeća bit će temeljena na trgovačkim principima, a neće se stvoriti kao filantropske ustanove. Napredak Economic Boarda vjerojatno će povoljno utjecati na politički položaj u Palestini, jer će Arapima dokazati, da Židovi donose u zemlju novac za ekonomski razvitak zemlje. Agitatori tvrdili su, da se arapski radnici imaju svagdje zamjeniti židovskim, ali je Ruthenberg izvjestio, da je radove predao i arapskim poduzećima, što je učinilo vrlo dobar dojam. Konačno primjetio je Mond, da bi moralo biti veće učešće britskih Židova u Economic Board.

Zajednički rad američanske cionističke organizacije i Brandaisove grupe za Palestinu. 4. decembra održala se u New-Yorku konferencija zastupnika američanske cionističke organizacije i Brandaisove grupe pod predsjedanjem Judge Macka. U ime cionističke organizacije je Ruthenberg rekao među ostalim, da je sad došao čas da se nadju sredstva i putevi za zajednički rad. Mack i drugovi izjavili su, da se Palestine Development sastoji od cionista i necionista, njegov rad je ograničen na socijalno ekonomska preduzeća u Palestini. I ako su cioniste, to na toj konferenciji zastupaju samo Palestine Development Council, pa se ne mogu raspravljati čisto cionistička pitanja. Moramo se ograničiti na to, da saradjujemo u preduzećima, koja su nužna za razvoj Palestine. Takovo preduzeće je Ruthenbergov projekt, glede kojega je jednoglasno zaključeno, da će američanska cionistička organizacija i Palestine Development Council zajedno raditi, da namaknu potrebiti fond za Ruthenbergov projekat. Izabran je posebni odbor, koji ima da izradi pobliže ustanove za zajednički rad.

Amerikan Zion Commonwealth za kolonizacijske svrhe. 5. decembra održala se u New-Yorku godišnja konferencija American Zion Commonwealth, koja sad broji 4000 članova s 10.000 udjela. U prošloj godini kupilo je društvo u Emek Jesreelu 8000 dunama za 140.000 dolara. Vrlo je opširno izvješteno o razvitku kolonije Balfouria. Zadnjih dana kupilo je društvo za 90.000 dolara daljnjih 5000 dunama zemljišta kraj Balfourie a osim toga za 60.000 dolara zemljišta u blizini Hajje i Jafe, na kojem će se sagraditi 2 vrtne grada. Grad kraj Jafe ima se još ove godine izgraditi, a društvo dat će kolonistima zajam za gradnju. Očekuje se, da će se prijaviti 50 kolonista iz Amerike, a 50 iz Palestine.

Osim toga utanačilo je American Zion Commonwealth s dr. Ruppinom, da se obvezuje u ovoj godini prodati zemljišta Palestine Land Development Company u visini od 350.000 dolara.

Židovski radnici u Palestini. Poznati cionistički vodja J. Rosof, koji stanuje već dulje vrijeme u Palestini, bavi se u jednom članku, što ga je objelodanio dopisni ured Keren Hajesoda, s pitanjem židovskoga radnika u Palestini. Rosof analizira tvrdnju, koja je već zadobila karakter činjenice, da su židovski radnici skuplji od arapskih i dokazuje, da je ova po-

diletantima postavljena tvrdnja posve neispravna, kako to potvrđuju njegova vlastita iskustva i vijesti s mnogih drugih strana. Zaposlivanje židovskih radnika ne znači nikakova žrtva, već što više uštedu. Ne smijemo se pozvati na to, da židovski radnik traži veću nadnicu, jer se mora uvažiti i kvalitet rada. U prvo vrijeme nakon rata tvrdilo se, da se halucim ne mogu zaposliti kod javnih radova kao gradnju kanala, i da bi bolje bilo, da se za te svrhe upotrebljuju primitivni i manje inteligentni radnici. Pokazalo se, da je to mnijenje skroz krivo, i vladini stručnjaci vrlo su zadovoljni s radom halucim te su priznali, da je njihov rad bio uspješniji uslijed njihove inteligencije i predanosti za stvar. I kod otvorenja nove tvornice opeka »Silikat« htjelo se tvrdit, da židovski radnik uslijed svoje prevelike inteligencije nije podesan za taj mehanički monotoni rad, ali se je brzo pokazalo, da je rad te tvornice nemoguć bez židovskih radnika. Tvornica, koja raspolaže modernim tehničkim uredbama, čije rukovodjenje iziskuje veliku opreznost, pravila je sa židovskim radnikom najbolje iskustvo. Još više se odlikuju židovski radnici na polju agrikulture. Tako se arapski radnici zadovoljavaju da štetni korov na polju tek podrežu, dok korijen i dalje može tjerati, židovski radnici iščupaju korov korijenom, a uspjesi tog brižnog rada ne izostaju. To isto vrijedi i za insekte, koji se naročito nalaze na vinovoj lozi.

Naši diletanti ne će da uvide, da se židovski radnik, koji traži veće nadnice, bolje rentira svakom poduzetniku, ako se posmatraju rezultati njegova rada. Nadalje ne treba nadzornika nad židovskim radnikom, koji bi za njih bio samo uvreda, dok je to uobičajeno kod arapskog radnika, što takodjer poskupljuje rad. Židovski radnik, koji nema svog doma, mora da plati stanarinu, a uslijed novih za njega klimatskih prilika često poboljeva i treba lječničke pomoći, a napokon ima i većih kulturnih potreba, te stoga mora da traži i veće nadnice. Ako će židovski narod ispuniti svoju dužnost prema Keren Hajesodu, tad će se promjeniti prilike u zemlji. Kad će židovski radnik moći sebi pribaviti jeftin stan, kuhinju, lječničku pomoć, tad će moći da prilagodi svoje nadnice arapskima, a svojom inteligencijom, sposobnošću i privrženošću bio bi u stanju da izdrži svačiju konkurenciju. Ali i sad se mora priznati, da židovski radnik nije skuplji od arapskoga ako se uvažava sve prednosti, koje ima od njega poduzetnik.

Palestinsko-arapska delegacija u Londonu. Iz Londona javljaju židovskom dopisnom uredu: 22č decembra stigla je u London ponovno palestinsko-arapska delegacija. »Morning Post« drži, da je delegacija ponovno došla u London s razloga, što pitanja delegacije ne spadaju u djelokrug ministarstva vanjskih poslova, već u kompetenciju ministarstva za kolonije. Delegacija će s toga stupiti u pregovore s ministarstvom za kolonije.

Kako »Times« javlja, izjavio je Musa Kiazim paša, da je delegacija došla u London povodom promjene vlade. Nova engleska vlada, tako drži Musa Kiazim paša, je prijateljskije raspoložena prema arap-

skom narodu i njegovim zahtjevima no prijašnja vlada. Nakon što će biti stvorena samostalna arapska država, moći će i Židovi poput sviju drugih doći u zemlju, naravno u onoj mjeri, koja bude odgovarala potrebama zemlje. Konačno primjetio je vodja arapske delegacije, da je politika prijašnje engleske vlade kriva, da se sad pokazuje jaka simpatija medju Arapima Palestine za Tursku.

General Smuts o budućnosti Palestine.

General Smuts već je nekoliko puta izjavio svoje simpatije za cionistički pokret. Nedavno je u jednome govoru, što ga je držao u židovskome krugu povodom osnutka doma na uspomenu u ratu poginulih južno afrikanških Židova, rekao medju ostalim ovo:

»Po mome mišljenju je palestinski mandat jedan od najvećih rezultata velikoga svjetskoga rata; najveći je to akt nadoknade štete, koji poznaje svjetska istorija. Pred 2000 godina izgubili su Židovi svoju narodnu domaju. Od tog vremena razasuti su u cijelome svijetu. Veliki svjetski rat popravio je ovu istorijsku nepravdu time, da je Palestinu priznao kao narodnu domaju židovskoga naroda. Mandat će se potpuno provesti — dogodilo se što mu drago — i Palestina postat će sve više pravom narodnom domajom za one Židove, koji su se drugdje rodili, a ipak žele da se povrate u njihovu svetu domovinu.«

Lozanska konferencija i mandatsko pitanje. Danas je već potpuno sigurno, da Engleska ne će dopustiti, da se na londonškoj konferenciji direktno ili indirektno raspravlja pitanje palestinskog mandata. Karakteristično je za stajalište Engleske k problemu mandata memorandum, što ga je predao lord Curzon u pitanju Mosula, a u kojemu se traži, da se cijeli vilajet Mosul priključi kraljevini Mezopotamiji. Na koncu memoranduma veli se: Mi smo našom pobjedom nad Mosulom stekli neku vrst mandata nad tamošnjim distriktom i radić ćemo vjerno prema obvezama, što smo ih preuzeli prema pučanstvu, prema našim saveznicima i prema Ligi Naroda. To izreka dovoljno dokazuje, da Engleska ne misli da napusti ili da se povlači iz Mezopotamije, a još manje da napusti palestinski mandat.

Tel Aviv stacija za snabdjevanje Jafe električnom strujom. Trgovački buletin što ga izdaje palestinska vlada, sadržaje ovo izvješće o Ruthenbergovom poduzeću: Nadzornik za trgovinu i industriju južne Palestine posjetio je električnu stanicu Ruthenberga. Stanica nalazi se u blizini željezničke stanice Tel-Aviva na prostoru od 20 dunama. Da se ovo djelo čim prije dovrši, radi se u dva sloja dan i noć. Sad se poglavito radi na izgradnji kuće za stanicu, u kojoj će biti smještena dva Dieselmotora s 500 konjskih sila, od ko-

jih je svaki težak 66 tona i koji će dati struju za Jafu i Tel-Aviv. Već se sad prpravlja mjesto za jedan treći motor. Dostokora dovršit će se ugovori izmedju uprave grada Jafe i Tel-Aviva glede podavanja struje. Prema sadašnjim planovima sagradit će se velika stanica transformatora, za koje treba prostor od 1000 m². Snaga dobit će se iz pada rijeke Jarkona. Dobivena snaga vodit će se nadzemnim vodom do stanice Tel-Aviva. Stanica transformatora kao i Dieselmotora zamišljena je kao rezervna uredba, jer redovito podavanje struje ima da uslijedi priključkom na glavni vod od Jordana. Rezervne stanice sagradit će se još kod Hajfe i Jeruzalima. Radovi za gradnje predati su židovskim radničkim organizacijama. Dovoz materijala od luke u Jafi i od željezničke stanice prepušten je u cjelosti arapskim radnicima. Ovima predata je i dobava materijala za gradnju cesta iz kamenoloma od Bet Nabala. Gradnjom upravlja ing Guth, specijalista za betonske gradnje. Očekuje se, da će se najkasnije u julu 1923. započeti sa podavanjem struje.

Izbori za palestinsko zakonodavno vijeće. Pripreve za izbore za zakonodavno vijeće dobro napreduju, pa će možda biti moguće, da se izbori provedu već u januaru. Zakonodavno vijeće mora se prema palestinskom ustavu sastati najkasnije koncem februara.

Palestinsko željezničarstvo. Amerikanski trgovački list »Comerce Reports« objelodanjuje interesantan članak o palestinskom željezničarstvu, u kojemu se medju ostalim veli, da Palestina ima bez sumnje danas najbolje željeznice, kao i najbolju tlefonsku, telegrafsku i poštansku službu na blizom Istoku. Naročito su lokomotive i vozni park prvorazredne. Ima medj njima i američkih lokomotiva, koje su proizvedene 1918. za britanski ratni departement. Pored toga stigle su nedavno iz Leedsa lokomotive slične tanku. Iz Engleske nadalje internacionalna spavaća i osobna kola, koja pružaju jamstvo za udobnost putnika. Živi osobni i poštanski promet dokazuju intenzivni trgovački život.

Penkala
Zlatno naliv pero
i automat. olovka
obraduju nadarenoga

Iz Jugoslavije

Samuel Spiller.

Bio je jedan od onih tisuća bezimernih radenika, koje nikad u javnosti ne srećamo. Nikad se nije isticao. Nikad mu se ime nije spominjalo izvan uzanog kruga znanaca i prijatelja. Pa i sada, kada je umro, bio je odjek njegove smrti gotovo nečujan. Onako, kako je sav svoj vijek proživio, tako je i umro. Njegova smrt nije bila nikakova tragedija i nije nikoga uzburkala. Nenametljiv bićem svojim, nije se čak ni smrću nametnuo interesu javnosti. Čedan mu je bio život, čedna mu je bila i smrt.

A ipak je zavrijedio, da mu se ime proneše, ma da uz to ime nijesu vezane nikakove predodžbe o velikim pothvatima i uspjesima u našem pokretu. Možda samo zato, jer se u jednostavnoj skladnosti svoje duševnosti kao malo tko prikućio svojem cilju: izvršiti dužnost jednostavnog sluga spram naroda svojega. Ne znam, nema li u pokretu našem previše lica, koja vječno nalažu, zahtijevaju i svjetuju, koja sve bolje znadu, koja uvijek oponiraju, a koja su vječno nezadovoljna. Jednom riječi: previše gospodara. No sigurno je, da imamo premalo sluga, premalo onih, koji bez suvišnih gestova i bez prigovora uvijek stoje spremni ondje, kuda ih potreba zove. Jedan od takovih bio je Samuel Spiller.

Kad je cionizam u nas još bio u povojima, bio je on već odavno svijestan i uspravan Židov. Muževi poput njega bili su nosioci cionističke ideje dugo prije organizovanog cionizma. Trebalo je ljudli psihičke konstrukcije, kakova je bila u Samuela Spillera, a da uopće dodje do cionističkog pokreta. Bez one rekbi nabodne i naivne predanosti narodnoj stvari, koja je karakterizovala prve naše pregaoce oko našeg preporoda, ne bi bili nikada udareni temelji za daljnji rad. A to je više nego dovoljan razlog, da takovim muževima sačuvamo uspomenu.

Ispačene duše i tijela preminuo je 19. decembra u Bjelovaru. Umro je smrću mudraca, miran, sabran i bez straha. Ovakovom smrću može samo dobar čovjek umrijeti, a to je i bio u velikom i jednostavnom značenju riječi.

Bila je njegova želja, da mu se ne govori nadgrobno slovo. Nije htio da nakon smrti svoje bude i časak samo objektom uobičajenog jeftinog uveličavanja. I zato ni ovo nekoliko redaka ne će da budu njegovim nekrologom, ne će da budu više no tiha posveta njegovih prijatelja blagotuspomeni njegovoj . H. G.

MJESNIM ORGANIZACIJAMA.

Ovih dana razaslali smo šekele i blokove za prinose zemaljskoj organizaciji, pa molimo sve naše povjerenike, da šekel akciju provedu s najvećim pospješanjem i da nam odmah pripošalju uplaćene šekele i prinose za

**Stedne uloge ukamaćuje sa
i vraća iste bez otkaza**

6%

ZAGREB
Nikolićeva 7

MEDJUNARODNA BANKA

D. BEOGRAD
D. Terazije 23

6%

zemaljsku organizaciju, jer je vodstvo naše Organizacije dužno, da redovito izvješćuje Egzekutivu o stanju šekelske akcije.

Molimo naročito, da se šekelblokovi i blokovi prinosa za zemaljsku organizaciju tačno i čitljivo ispune, jer oni služe za statistiku Cijonističkoj organizaciji.

Sumšljenici, koji stanuju u mjestima, gdje nema mjesne cijonističke organizacije neka šalju svoj šekel i prinos za zemaljsku organizaciju neposredno Savezu cijonista Jugoslavije, Zagreb, Ilca 31.

Šekel ustanovljen je po Egzekutivi sa 10 Dinara, a prinos za zemaljsku organizaciju iznosi najmanje 30.— Dinara.

Upozorujemo na to, da o uplati prinosa za zemaljsku organizaciju zavisi izborno pravo za Savezno Vijeće i da ćemo strogo paziti, da se taj princip uistinu provadja, te ne će nitko, tko nije platio šekel i prinos za zemaljsku organizaciju za 5683. imati izborno pravo za svjetski kongres i naše Savezno Vijeće.

David Spitzer,
povjerenik za šekelsku akciju.

POVJERENICIMA KEREN KAJEMETA.

Mnogi povjerenici još uvijek nisu priposlali prinose od Hanuka akcije kao i utržak od prikazivanja Palestinskog filma. Molimo stoga ponovno sve povjerenike, da nam smjesta dokaže gore spomenute prinose.

Uprava Keren Kajemeta za Jugoslaviju.

Predavanje nadržabina dra. Levia, održano je prošlog utorka u Židovskom domu. Treće u zakazanom ciklusu istorijskih predavanja ispunio je referent poučnim razmatranjima o velikom i plodnom djelovanju Židova u Aleksandriji. U doba, kada je grčka kultura najviše cvjetala, a centum te kulture bio je prenešen iz Atene u Aleksandriju, Židovi su stvorili u tom gradu jaku i moćnu naseobinu pod

svojim knezom i uživali slobodu. Židovi su razvili veliku djelatnost na književnom, istorijskom i filozofskom polju, suradjivali s grčkim učenjacima, ali su istodobno razvili oštru polemiku protiv grčkog idolopoklonstva i svakom prigodom dokazivali eliku židovstva. Židovska i grčka kultura su uvijek bili protivni polovi. Osim mnogo apokrifika i pseudoepigrafa, koji su nam se sačuvali, treba naročito upozoriti na djela židovskog enciklopediste Filo, poznat po svojim istorijskim i filozofskim djelima, koja su nam se na žalost samo u odlomcima sačuvala, te na istoričara Josefa Flaviusa. — Iste ideje o etici i idealima židovstva, koje su helenski Židovi tako uspješno propagirali, nalazimo i u evanđeljima apostola. Biblijski principi demokracije i u pravom smislu riječi socijalizma nijesu još uvijek došli do spoznaje današnjih naroda i stoga borba za te principe i za spoznaju vrijednosti židovske rase traje još i danas.

(Iz Židovske Svijesti).

Hanuka svečanost u Zemunu. Dne 16. pr. mj. priredila je zemunska židovska omladina dobro uspjehu Hanuka zabavu, koja je otvorena po lamburaškom zboru David sa makabejskom koračnicom pod ravnanjem dirigenta gosp. B. Darze. U pozorišnim komadima, koje je uvježbao gosp. A. Singer, istakli su se u igri gospodjice M. Scher i R. Singer. Iz obilnog programa valja istaknuti muzički trio (gdjica. Sofija Herzl, gg. Dr. Sabbath i F. Rosenfeld. Nakon pjevanja (gdjica Hona Herzl igdja. Ljubica Drachster) slijedio je fantastični ples »Ružin san«, aranžiran s mnogo ukusa po gdji. Šariki Cević. Sve učesnice u pozorišnom komadu kao i u baletu doprinjele su svoje najbolje kuspjehu ove zabave, koja je naišla na topli prijem kod židovske i nežidovske publike. Zabava trajala je do zore u vrlo animiranom ras-

položenju. Jedan dio čistog prihoda namijenjen je Židovskom Narodnom Fondu.

Vjenčanje. Član Radnoga odbora gospodin Rihard Herzer vjenčao se u četvrtak dne 4. januara s gospodjicom Zorkom Neisser. Čestitamo!

Promocija. Naš sumišljenik gospodin Jaša Alfandary promovirao je na poljskoj univerzi u Krakovu na čast dra. sveukupne medicine. Čestitamo.

Haaviv-Proljeće. Izašao je 4. broj sa zanimljivim sadržajem, sa zabavnim i poučnim priložima i slikama. Spominjemo: Kineret (pjesma), Priča o otetom djetetu, Sambatjon (priča), Josipovo putovanje (priča). Židovske bogomolje (opis), dr. Elizer Zamenhof (životopis) itd. Nadalje donosi ovaj broj i originalne radove omladinaca i djece. Po formi i sadržaju zadovoljava i 4. broj u pedagoškom i židovskom pogledu. Uopće se na temelju dosada izašlih brojeva ovog »lista jevrejske djece« može već izjaviti, da Haaviv zavrijeđuje pažnju i potporu svih onih faktora, kojima je stalo do židovskog uzgoja naše djece. Zanimanje za ovaj list raste sve više, te je, kako čujemo, zalih dosada izašlih brojeva gotovo iscrpljena, tako da je naklada povišena. Jedino iz većih gradova je odziv slab. Adresa uprave: Mirjam Weiller (Haaviv), Zagreb, Bakačeva ulica 5, III. — Pretplata god. 36 Din. Jedan broj 4 Din.

RUZA JUNGWIRTH
HUGO UKRAINCZYK

zaručeni

Zagreb

Wien

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet leisrael) za Jugoslaviju

Iskaz darova broj 25. od 27. do 31. decembra 1922.

OPĆI DAROVI.

Zemun: Paul Bihaly 200.—
Vinkovci: Vilko Orenstein sakupio prig. Brit-mile u kući M. Schlesinger: J. Schlesinger 1000.—, M. Schlesinger 1000.—, A. Grossmann 400.—, A. Kastner 400.—, A. Grünwald 400.—, Alex Schwarz 400.—, Dr. A. Deutsch 400.—, Štefan Mandl 400.—, Adolf Hirtweil 400.—, Adolf Friedländer 400.—, Adolf Preis 400.—, Vinko Orenstein 400.—, Ljudevit Sonnenfeld 400.—, Julije Laufer 400.—, Dr. J. Stanić 400.—, Bela Hirschfeld 200.—, L. Flesch 200.—, Vatroslav Fischer 200.—, N. Schlesinger 200.—, Villi Stein 200.—, Jak. Pick 200.—, Josef Jaffa 200.—, Dr. Lederer 200.—, Geta Grossmann 200.—, Lav. Stein 200.—, Žiga Hoffmann 100.—, Josip Bröder 100.—, K. 100.—, M. Rosenbreg 100.—, Adam Stein 100.—, J. Schlesinger 80.—, Žiga Marberger 50.—, S. Beck 40.—, Türkl 40.—, V. Schlesinger 40.—, Podvinec 40.—, Mijo Propper 40.—, Kaufmann 40.—, Hecht 40.—, Herzog 40.—, Dr. M. Frankfurter 20.— 10170.—
Beograd: Na Berit-Mila sina Armana Švarca 680.—, na Berit-Mile sina Jakova Mešulama 1200.—, na Berit-Mile sina Bili Beracha 141.—, na Bar-micvi Salomona I. Rafajlovića sakupili R. Levi i J. Kalderon 952.—, na prstenju N. Abinum — R. Semo 804.—, Hanuka-habajnt-Izak Gabaj sak. Bina Levi 1000.—, Na svadbi Josip Rafajlović—Frida Ruso 904.—, Na prstenju Bukica Anaf—Avram Tuvi 492.—, Prig. ozdravljenja svoga Hajma priložila Hermina Melamed

1000.—, Na svadbi Mimi Kalderon—Karić 473.—, Lela Levi 42.—, Josip Vajler 80.—, Gizela Šrajer 600.—, Lazar Šrajer 480.—, Johana Fischer 40.—, Rihard Frelich 200.—, Gotlieb Šrajner 40.—, Sigmund Šrajner 40.—, Manojlo Munk 40.—, Mihajlo Freudenfeld 40.—, Marko Weis 40.—, Karlo Šancer 80.—, H. Šancer 80.—, Vilmer 40.—, Perlman 40.— 9528.—

Vinkovci: Utržak Hanuka-sijela 6652.—
Bjelina: Sakupljeno prig. rođendana korovodje »Hazmira« 458.—, Avram Finci 100.—, Samuel Winter 40.—, prig. gl. skupštine M. C. O. 598.—

Mitrovica: Prigodom sijela sak. Žid. ml. kolo 1000.—

Sarajevo: Riki i Salamon A. Kabiljo prigodom zaruka R. Alkalay—E. Perera, E. Herzl—E. Kabiljo 200.—, Hadži Josef M. Papo mjesto cvijeća zarukama R. Alkalay 120.—, Moise Sal. Papo 120.—, Cezar Kabiljo 200.—, Josip Fenyö 60.—, Heskija Levi 260.—, Žid. nac. društvo prinosa Makabejske svečanosti 6000.—, Simon Papo 200.—, Sumbul Montilja z'aruke R. Salom 40.—, Bank. ravn. Altarac za Hatanut isk. u Žid. Svijesti br. 122 320.— 7520.—
K 35668.—

SKRABICE.

Belaerka: Leopold Schnabl 44.—, Marlon Gross 24.—, Bernat Reiner 40.—, Isidor Flesch 20.—, A. Schlesinger 40.—, Steiner & Goldstein 20.—, Isidor Beck 46.—, Izr. Tempel 12.—, Ignatz Klein 40.— 286.—

Ruma: J. Braun 104.—, »Teodor Herzl« 36.—, M. Fischer 16.—, Risa Fischer 107.60.—, M. Grün i Reich 66.40.—, S. Hajduška 32.64.—, B. Hauser 34.—, S. Helinger 28.—, P. Helinger 69.—, J. Heršković 122.—, S. Hirsch 20.—, M. Kohn 81.32.—, E. Klopfer 70.76.—, J. Lang 100.—, M. Dolatschek 8.—, J. Popper 84.—, S. Reich 41.80.—, Schlesinger 31.—, J. Schlossberger 28.—, E. Schönfeld 32.—, B. Steiner 12.—, S. Steiner 17.—, Steltzer E. 20.—, F. Wachberger 120.—, N. Weiss 46.80 1328.32

K 1614.32

SAMOOPREZOVANJE.

Sarajevo: Simha Salom 60.—, Josef Ferzerza 60.—, »Jehuda Makabi« 60.—, Nehemija Finci 30.—, Julius Singer 200.—, »Jehuda Makabi« 90.—, »Poale Cijon« 450.—, Sal. H. Levi 15.—, Rena Finci 15.—, Rahela Gaon 12.—, Ela Kabiljo 30.—, A. Montilja 21.—, J. A. Papo 24.—, Zumbula Papo 30.—, Z. Segal 24.—, Mihael M. Altaras 30.—, Žid. nac. društvo 300.—, Perlo Ovadija 12.—, Albert Papo 15.—, Gili Farchy 12.—, Klara Eskenazi 80.—, Silvio Papo 150.—, 1723.—

MASLINE.

Vinkovci: U gaj pok. Ignjata Löwy Viktor Podvinec 4 d, H. Fischer, Otok 4 d, Dr. M. Frankfurter 8 d. 420.—

JAAR JUGOSLAVIJA.

Križevac: Dr. M. Engel za usluge Z. Hirschla 2 d. 100.—
Zemun: Šarika Cević 1 d, Terry Singer 1 d.

Hona Herzl 1 d, Sofie Herzl 1 d, Riza Singer 1 d, Grete Mayer 1 d, Margit Scheer 1 d, Ljubica Drachster 1 d, Lilly Heisler 1 d, Henny Sonnenberg 1 d 10 drva 500.—
 Beograd: Evžen Mandelbaum 2 d, Aranka Dajč 1 d, Marko Blam 1 d, Reze Dajč 1 d, Molho Karić i Mandiković 6 d, Prezida Mandl 2 d, Konfino 1 d, Z. Mandil 1 d, Izak Alka'ay 2 d, Anđelko Ruben 1 d, Beja Pinkas 2 d, Izak Maca 2 d, Izak Mandil 1 d, Moša Hajon 2 d, honorar na ime Dr. Milhofer Bjelolon 2 d. Svega 25 d 1250.—
 Ruma: Dr. J. Singer za honorar na ime Dr. Milhofer Bjelovar 2 d, Dr. Josip Sainger za učinjene usluge na ime Ilona Heršković 2 drva, E. Klopfer 2 drva, J. Deutsch 1 drvo, J. Keller 6 drva, Reacher, M. Weiss, F. Müller, A. Rosenzweig 10 d, Prigodom vjenčanja Keller Pauline 3 d, F. Skopal 4 d, A. Glücksthal 2 d, Trgo-Banka 1 d, Prihod od dječje Hanuka zabave 32 d, svega 83 d 4180.—

120 maslina 6030.—

Dak sada darovano 7094 masline za popunjavanje šume treba još 2906 maslina.

TORA DAROVI.

Vinkovci: Oto Sonenfeld 80.—, Oskar Kasner 80.—, Dr. Lang 100.—, Jos. Zilzer 200.—, Jaques Herzog 100.—, A. Borović 50.—, Aleks. Pollak 40.— 650.—
 Beograd: Nisim Benarajo 400.—
 Sarajevo: Moise Mayer Levi 80.—, E. Deutsch 1000.—, H. Dohany 500.—, Leon M. Finci 200.—, Makso Haller 50.—, Moric Sternberg 300.—, Dr. Izidor Levi 140.—, Sal. A. Kabiljo 200.—, Bernhard Landau 200.—, Inž. Sumbul 200.— 2870.—
 Ruma: Samuel Wessel 400.—

K 4320.—

DJEČJI SAB. ARCI.

Zagreb: Darinka Hochsinger 200.—, Zvonko Hochsinger 176.—, Sarina Danili 330.—, Lad. Steiner 600.—, Hinko Stein 380.—, Gustav Spitzer 216.—, 1902.—
 Karlovac: Z. Mattersdorfer 204.—, J. Weiss 93.—, O. Knjažinsky i M. Weiss 142, R. Kramer 200.—, L. Mattersdorfer 209.—,

NAŠIM PRETPLATNICIMA!

Molimo sve naše pretplatnike, da pravodobno obnove pretplatu, da ne nastupi prekid u pripisivanju lista. Cijena lista ostaje i nadalje

240 kruna

jer želimo, da svaka židovska kuća ima mogućnost, da se pretplati na list. Naše prijatelje molimo, da porade na širenju lista, da se svakom zgodom sjete i tiskovnog fonda, jer troškovi lista dnevno rastu.

Isto tako molimo naše pretplatnike, koji su u zaostatku s pretplatom od prošle godine, da nam istu smjesta pripošalju, da ne moramo trošiti toliku poštarinu za opomene, pa neka se svaki služi već priloženom položnicom čekovnog ureda.

Uprava »ŽIDOVA«.

H. Heksch i L. Brauner 684.—, D. Brauner i P. Eisler 284.—, F. Horovitz i D. Rendeli 278.—, D. Kaufmann 46.— 2532.—
 Vinkovci: Zdenko Brichta 242.—, Armin Kastner 200.— 442.—
 Bijelina: Jehudit Hajon 810.—

K 5686.—

OBNOVA PALESTINE.

Beograd: Marko Blam 40.—, Josip Weiler 80.—, Emil Deutsch 120.—, E. M. Litvin 400, Anđelko Munk 80.—, Aleksander Robiček 40.—, Gizela Treier 600.—, Lazar Trajer 480, Cecilija Fischer 80.—, Johana Fischer 40.—, Rikard Fröhlich 200.—, A. D. Šalner 80.—, Gottlieb Steiner 40.—, Sigmund Steiner 40, Mihajlo Munk 400.—, Mihajlo Freudfeld 40.—, Marko Weiss 40.— 2800.—

OBITELJSKA DAROVNA KNJIGA.

Mitrovica: Prigodom Berit-Mila u kući Davida Förstnera daruju Sigfried Löwy 40, Vilim Weiss 40.—, Salamon Buchwald 120, J. Kraus 20.—, E. Holländer 40.—, Herman Pessing 40, Adolf Sommer 20.—, N. Deuth 20.—, S. Förstner 40.—, Mikša Förstner 40.—, Leo Freund 20.—, Herman Rothmüller 40.—, J. Förstner 20.—, O. Lederer 20.—, L. Perl 20.—, Lazar Kraus 20.—, David Förstner 160 Sigmund Gross 40.—, Prigodom Berit-Mila u kući Mikše Förstnera daruju Löwy i Weiss 80.—, L. Perl 20.—, J. Förstner 20.—, Mikša Förstner 40.—, Julio Kovacs i supruga 20.—, O. Lederer 20.—, J. Kraus 20.—, Sigmund Gross 40.—, Adolf Sommer 20.—, S. Förstner 40.—, Josip Keller 40.—, N. 40 1160.—
 Sarajevo: Na vjenčanju Albert Papo-Berla Danon sabrano 1280.—, na zarukama Elias Perera-Riki Alkalay 1200.—, Mjeslo cvijeća priHrodjenju sina Sami ani Alias darovala obitelj M. Montilja 200.— 2680.—
 Ruma: Prigodom Berit-Mila sina Jakoba g. J. Heller daruju Jakob Popper 40.—, Jakob Fuchs 80.—, Adolf Kalman 40.—, Ignatz Heller 40.—, S. Reich 20.—, S. Müller 20.—, A. Schmidt 20.—, J. Unterberger 20.—, B. Fischer 20.—, N. Unterberger 20.—, N. N. 15.—, J. Keller 8.—, Prigodom veridbe gosp. Keller daruju Ilonka Keller 80.—, Bern. Morgenstein 40.—, Sam. Förstner 80.—, Mikša Förstner 40.—, Šarloja Morgenstern 20.—, Berta Keller 20.—, Josef Keller 20.—, Jakob

Keller 20.—, Terezija Hochwald 20.—, Emanuel Klopfer 20.—, Prigodom vjenčanja Keller-Förstner: Sima Keller 20.—, Hinko Keller 12.—, Leopold Keller 8.—, Filip Morgenstein 20.—, Jenö Förstner 20.—, Sam. Förstner 40.—, Mandi Förstner 20.—, Petar Janković 20.—, Berta Keller 8.—, Filip Morgenstern 8.—, Samel Morgenstern 4.—, Adolf Morgenstern 8.—, Mikša Förstner 4.—, N. Keller 12.—, Prigodom Bar-micve Vilima Schlesingera daruju M. G. Rosenfeld 100.—, Pavao Handler 80.—, Desider Schlesinger 100.—, Vilim Schlesinger 20.—, Prigodom vjenčanja Mirjame Grün i Bele Roth daruju Sigmund Reich 40.—, Salamon Grün 20.—, Schwarzl 20.—, Simon Grün 40.—, Gernos 40.—, Roth 20, Prigodom vjenčanja Hirsch-I. Isacharom sakupljeno 330.— 1753.—

K 5593.—

PREGLED.

Unišlo iz Hrvatske i Slavonije	K 33.389.32
Bosne	K 16.201.—
Srbije	K 13.978.—
Vojvodine	K 286.—

ukupno K 63.854.32

Od 1. januara do 31. decembra 1922. unišlo sveukupno K 1,329.922.60.

Tražila

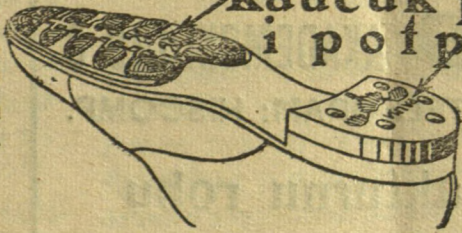
inteligentnu gospodju 30-40 god. kao reprezentantku kuće. Potrebno znanje srpsko-hrvatskog, njemačkog event. francuskoga konversiranja i daljnji uzgoj dviju djevojčica od 18 i 17 god. u Srijemu. Plaća prema sporazumu, uz svu opskrbu u kući. Cij. ponude uz priklop fotografije i naznaku referenca molit Poste restante broj 22. Vinkovci.

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorba
Dragutin Uilmann, Zagreb
 Ilica 36 Ilica 36

Nosite radi njihovih mnogih prednosti

PALMA

kaučuk pete i potplate

TAHEIA

Internacionalno transportno poduzeće

Jelačićev 23 ZAGREB Telefon 16-12

Carinsko-posrednička
 poslovnica uskladištenja

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON: 17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR BRZOJAVI

Veletrgovina
 pisačeg, risačeg, novinskog, te
 omotnog papira

Vlastiti proizvod
 bilježnica, notesa, blokova i konfek-
 cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
 kuverata, te pisačeg i risačeg pribora

INSTALACIONI ZAVOD

MILAN FREIBERGER

BAKAČEVA ZAGREB TELEFON
ULICA BR. 5 BROJ 6-14

UVADJANJE ELEKTR. POGONA (CENTRALA), DYNAMO STROJEVA, ELEKTROMOTORA, ELEK. RASVJETE, KUĆNIH TELEFONA. PREUZIMA SVE POPRAVKE ISTE

KOVINE

Engleski cin (kositar), bakar, cink, mjed, olovo, bijela kovina (Lagermetall) u svima legurama i sve vrsti specijalnih kovina.

Sve vrsti kovinskih polufabrikata kao:

bakreni lim, olovni lim i vodovodne eljevi, cinkovni lim, pocinčani lim, mjedeni lim, bakrene kotlove za rakiju i polentu, kao i sve druge polufabrikate iz specijalnih kovina.

Peronospora štrcaljke System Austria i Vermorel te sve nadoknadne djelove.

Olovna gledja, minlum, cinkovo bjelilo, zelena galica.

Tražite specialne ponude!

METALOKEMIJA

D. D. ZA KEM. I RUDARSKÉ PROIZVODE ZAGREB

Strossmayerova ulica broj. 6.
Brzjavlj: METALOKEMIJA. Telefon inter. 16—11.

Asbestni škrljevac

cement, sadru, opeke, betonsko gvoždje, traverze i sav ostali gradjevni materijal prodaje na veliko i na malo

GRADIVO

TRGOVAČKO DRUŠTVO
Zagreb, Bogovičeva ulica 3
Telefon broj 5-55 Brzjavlj: Gradivo

la Vapno (Kreč)

dobavlja iz vlastitih vapnara u Očuri i Novom Marofu

Sjedinjene krečane d. d.
u Zagrebu Bogovičeva ulica 3

Telefon broj 5-55 .: Brzjavlj: Krečane, Zagreb
Produkcija 120 vagona mjesečno

"GOLUB" ГОЛУБ

ZAŠTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE
A. ROMANO
ZAGREB
AKADEMIČKI TRG BR. 8

KROJAČKA DVORANA
za GOSPODU

HINKO GRAF
Zagreb Berislavičeva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N. Gospodi za izradbu najmodernijih odjela. Veliki izbor najfinijih engleskih štofova

IMPORTNA KUĆA
D. HIRSCHL I DRUG
8 AKADEMSKI TRG **ZAGREB** AKADEMSKI TRG 8
TELEFON BROJ 13—31. TELEGRAM: HISCOMP.
nudja na veliko manufakturnu robu

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugallj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG
Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrsti upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremocivih ponjava

Prispjele su pive vrsti
oštrice á la Gillette

6 K po komadu.
Za svaki komad se jamči.

i ostala roba

Ivan Spiz, Zagreb
Bakačeva ulica broj 5

Prva hrvatska veletrgovina željeza i željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređjaja, te sve vrste gradjevnihi potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

„Sidro” d. d.

Za trgovinu željezom

Vaiška ulica 40 ZAGREB Telefon 61 i 21-30

Veliko skladište željeza te sve u željeznu struku zasjecajuće robe, napose traverza i betonskog željeza.